

ki te 400 eka ka kitea i tona tuhituhi i tona ingoa ki te whakaaetanga kia whakakorea tona tono i runga i te utu o nga moni 2,500 pauna i tuhia e ia i runga i te whakaaro kaua tona mana e whakakorea.

A i te wa e mahi ana te Paremete me nga Minita tautohetohe i runga i nga tikanga kua kiia nei kua tahuri a Te Parete ki te ruri i te Takutai ki te Hauraro o Waingongoro. Haere atu ana a ia i Nu Paremete me te mau atu i tetahi kairuri; i te 10 o Akuhata ka tu te hui ki te Mania kia ata whakaritea te ruri; kahore i roa kua kitea e kore nga tangata Maori e whakaae kia mahia mariretia a ki ana a Ta Tanara Makarini kia whakarerea a i konei ano kahore i whakaputaia.

I te hinganga o Ta E. Tapeta ka tu a Te Watarauhi (Waterhouse) hei Tumuaiki Minita a tango hia ana e ia a Wi Parata hei hoa mana ki te Kawanatanga. E marama ana i runga i te patai i pataia e te Watarauhi ki te Whare o Runga kua marama ki a ia te ara kotahi o te whakaaro a Ta E. Tapeta, ko te patai tenei era ratou e whakaae ki te hoko i te whenua i Patea kua panuitia nei te hoko i muri i nga kupu a Te Tapeta mo te whakaaro o te Kawanatanga i runga i te tikanga mo nga whenua riro i te rau o te patu: puta ana te kupu a Te Huera e kore e tukua kia hokona. E tia ka whakaritea kia mahia tetahi mea whakakorea tonutia iho. Ko te mea kotahi i ata haere marire, ko te hoki haere o nga Tangata Maori ki te Mania o Waimate.

V. Nga Whakaritenga o 1873.

He kupu tenei na maua ki a koe e Te Kawana, a e kore e taea e te tangata o waho ki te whakakahore na nga tikanga katoa o te tau 1872, nga whai korero o te Paramete, nga kupu o nga Tumuaiki o ia taha o te whare, i tikangatia ai te whakapono o nga Maori i hoki-atu ki te Hauraro o Waingongoro e kore ano ratou e peia i reira. Ahakoa te whakahaenga o nga Hapu i te Tonga o taua awa e marama tonu ana ahakoa kahore a Ta Tanara Makarini i pakeke ki te whakapumau tonu i te riro i te rau o te patu kahore a ia i whakaae ki te whakahoki. Kahore i ata mutu te Paramete, kua puta tona whakaaro ki te whakaatu ki nga tangata Maori puta noa i te Takutai katoa to ratou peheatanga. Hau atu ana i te 8 o Hanuere, 1873, ka karangatia e ia etahi hui nui i Whanganui, i Te Hawera, i Nu Paremata. Ka puta ano te kupu whakahe a Meiha Keepa mo te whakahoki o nga whenua i te Mania. Ki ana a ia "kua rongo taku iwi kua whakahokia nga whenua o waenganui o Waingongoro o Taranaki, a riri ana ratou ki tenei no te mea i pai nga ritenga ki nga Hapu o Taranaki, a kua tau te whakataimaha ia ratou. Kua rongo ahau ko te whenua ki te Hauraro o Waingongoro kua whakahokia, a he tono tenei naku kia whakanga waritia nga ritenga mo matou kia rite hoki ki era i te taha ki te Hauraro o taua awa." Ka whakahokia e Wi Parata ka ki kahore he kupu i puta i te Runanga mo te whakahoki whenua ki tetahi hapu a ka rere ki te tikanga mo etahi. Ki ana a ia "I tangohia katoatia te whenua e te Ture a i te wa kotahi. Kaua e whakaaro kua wehewehea he whenua ma te Hapu kotahi e whakaaro ana a matou a te Kawanatanga) kei a matou te whenua katoa." Ka ki a Ta Tanara Makarini "I runga i te korero mo te whenua, ki te Hauraro o Waingongoro, kahore ahau i te mohio kua hoatu kia koutou (ki nga Maori) i runga i ta koutou ki nei; kahore, kahore he whenua i hoatu." Ka haere tona korero ka ki "Ka tirohia e ahau te tikanga mo te whenua a muri ake nei, a hei kona korero atu ai me pehea ranei." Whakahokia mai ana e Meiha Keepa kei te whakapono a ia i te korero mo te whakahoki i te whenua i te Hauraro o Waingongoro. Ki ana a Mete Kingi i haere tahi raua ko Taurua kia Te Tapeta a ki ana a ia, ko nga whenua kua oti te hoko, otira ko nga whenua takoto noa ka whakahokia era.

I tetahi hui, ara i te 31 o Hanuere i whakaputaia atu e Ta Tanara tona kupu whakatau mo te wahi ma Taurua, me nga Rahui i te takiwa ki Patea. A whakaotia ana e ia taua mahi i runga i tona tukunga i nga akiaki e rua hei whakatika i te mahi o ana apiha i te taha ki te Hauraro ki te Tonga o Waingongoro, whakangawaritia ana nga Pakeha i runga i tona tuku nui i te moni hei timata hanga mo te ara i te maunga, ara nga Pakeha o Te Hawera, a whakakorea ana e ia te kupu a Te Pokiha "kia kore he ahi Maori e ngiha" i runga i te ki ahakoa i rite taua kupu i te wa i tu ai a Te Pokiha hei Minita no te wa tena o te ohore e kua kore e oho oho inaianei. Haere atu ana ki Nu Paremeta, tu ana te hui nui ia Ngatiruanui ia Ngatiawa ia Taranaki a i ki atu a ia kia mahia e ratou nga mahi e tau ana ki te rongomau. Ki ana a ia "Ko nga whenua katoa kei te Kawanatanga, ko tera taha o Waingongoro (ko Patea) kua oti a me ata whakarite e tatou tenei taha. E hiahia ana te Kawanatanga ki te whakangawari atu kia koutou i runga i tenei mea." Ka haere tonu tana korero "Engari me tahuri koutou ki te mahi kai kia mahara ki ta koutou whakatauki "mate hohoro te ingoa o te toa whawhai, ko te ingoa o te tangata kaha ki te ngaki kai e kore e mate." Kia tere to tatou whakariterite i te whenua. Kei te hiahia te Kawanatanga kia whakanohoia paitia koutou ki runga; ka tahi ano ka pumau te rongomau. Ko taku tohutohu tenei kia koutou kia kaha ki te mahi kai a ki ena tu mahi. Ko te pakanga mo muri nei me mahi te whenua. Me waiho kia nui tonu te ingoa o Ngatiruanui kia pena ano me mua. E hoki ki te whenua kaua e haere i runga i te haere manene engari me haere i runga i te haere tamariki nana te whenua.

Whakaaturina ana e Ta Tanara Makarini enei mahi ana ki te Tumuaiki i roto i tetahi pukapuka tuhituhi i tukua ki te Paremete. Ka patai atu ano maua ki a koe e te Kawana me kore ratou i whakatika i te whakapono o te Hapu o Ngatiruanui te whakaaetanga a te Kawanatanga kia ata hoki marie ratou ki runga ki to ratou whenua. Oti rawa tenei ka riro etahi Poraka nui o roto o te whenua riro i te rau o te patu. I te mutunga o te mahi Kawanatanga a Te Parete i Hurae 1875 kua riro 185,000 eka whenua i runga i te pukapuka whakaaetanga o te tuku, whakatakotoria ana ki te aroaro o te Paremete e nga Minita. Na tenei tikanga hoko whenua i tupu ake ai te whakaaro o nga tangata Maori, a kitea ana i tenei te whakaae ki o ratou take iwi; a i tino kitea tenei i te hoko o Otoia Poraka i Kakarama e tata ana ki Patea. I ki te Apiha o taua takiwa a Kapene Rei (Captain Wray) i runga i tona whakahe mo tenei tikanga "Ki toku titiro kahore e marama tenei mea, te whakaaro e tika ana kia homai e nga tangata Maori, kua riro nei o ratou whenua i te rau o te patu nga whakaaetanga tuku mai i te whenua i runga i te tikanga o te ture. E whakaaro ana ahau ki te tika kia utua, engari me hoatu nga moni i runga i te tikanga hoatu mo te mea kua riro mai; a e kore e kitea i tenei te ahua mahi ture kore me tenei te mahia nei." A e rapu ana hoki nga Tangata Maori e tuku mai ana i tetahi take hou i runga i tenei tu mahi. I te putanga o tetahi raruraru a te Rangatira nei a Tapa Te Waero, kua noho a ia ki tetahi whenua i tukua ki tetahi Kainoho Marihia i te tau 1867, i ki atu a ia kia Meiha Paraone (Major